

Ташмаматов А.А., Асилбек у Уларбек.

**АЗЫРКЫ ШАРТТА МАМЛЕКЕТТИК БАШКАРУУНУ АДМИНИСТРАТИВДИК
УКУКТУК ЖАКТАН КАМСЫЗДООНУ УЮШТУРУУ**

Ташмаматов А.А. , Асилбек у Уларбек.

**ОРГАНИЗАЦИЯ АДМИНИСТРАТИВНОЙ И ПРАВОВОЙ ПОДДЕРЖКИ
ПРАВИТЕЛЬСТВА В НАСТОЯЩЕЕ ВРЕМЯ**

A.A Tashmamatov, Asilbek u Ularbek.

**ORGANIZATION OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT FOR THE
GOVERNMENT AT THE PRESENT TIME**

УДК: 342.9

Бул илимий макалада азыркы учурда мамлекетти башкаруунун административдик укуктук жактан уюштурууну камсыз кылуу багытындагы маселелер каралган.

Негизги сөздөр: административдик саясий, социалдык маданий, экономика, мамлекеттик каттоо, лицензиялоо, сертификациялоо.

В научной статье рассматриваются административные и правовые вопросы управления государством.

Ключевые слова: административные, политические, социальные культурные, экономические, государственная регистрация, лицензирование, сертификация.

In the scientific article deals with administrative and legal state management.

Key words: administrative political, social cultural, economic, state registration, licensing, certification.

Азыркы учурда дүйнөдө мамлекеттерди башкарууну уюштурууда ар кандай формалар менен башкарылат. Анын ичинде Кыргыз мамлекети азыркы учурда атайын тармактарга же өз алдынча чөйрөлөргө бөлүү менен өз функцияларын жүзөгө ашырышат. Мамлекет башкарууну уюштурууда министрликтерге, комитеттерге, мамлекеттик кызмат орундарына, жана ведомстволорго бөлүү менен башкарылат

Мен бул башкаруулардын ичинен мамлекеттик министрликтерди атайын чөйрөлөргө бөлүнүшүн алдым, алар төмөндөгүдөй чөйрөлөргө бөлүү менен башкарууну уюштурат.

1. Экономика чөйрөсүндө башкаруу;
2. Социалдык маданий чөйрөдө башкаруу;
3. Административдик саясий чөйрөдө башкаруу;

Бул ар кандай тармактагы чөйрөлөр өз алдынча түрдүү багыттарда иш алып барышат.

Экономика чөйрөсү: транспорт жана коммуникация тармагы же министрлиги, айыл чарба тармагы же министрлиги, экономика тармагы же министрлиги, каржы тармагы же министрлиги. Экономика чөйрөсүндө негизгилеринен мамлекеттин ичиндеги каржы маселесине байланышкан, экономикалык прогресстин туруктуу өнүгүүсүн камсыздоо жаатындагы саясатты жүргүзүшөт. Атап айтканда, мамлекеттик каржыны натыйжалуу башкаруу,

Кыргыз Республикасынын айыл чарба өндүрүшүн жана кайра иштетүү өнөр жайын өнүктүрүү ж.б.

Социалдык маданий чөйрөгө: билим берүү жана илим тармагы, саламаттыкты сактоо тармагы, маданият, маалымат тармагы, социалдык өнүгүү жана эмгек тармагы. Ал эми социалдык маданий чөйрө өтө маанилүү жана аны өнүктүрүү мамлекеттин милдеттеринин бири. Кыргыз Республикасынын жарандарынын калыптануусуна, өнүгүүсүнө социалдык жактан коргоону камсыз кылуу жана ошондой эле мамлекеттик колдоо көрсөтүү саясатын жүргүзүү болуп саналат. Мында адамдын жана жарандын негизги көптөгөн конституциялык укуктары ишке ашырылат. Мисалы: билим алуу, саламаттыгын сактоо жана медициналык жардам алуу, маданият баалуулуктарына жетишүү, карыганда, ооруп калганда, багуучусунан ажыраганда, социалдык жактан камсыз кылуу.¹

Административдик саясий чөйрөдө: ички иштер тармагы, тышкы иштер тармагы, юстиция тармагы, өзгөчө кырдаалдар тармагы. Административдик саясий чөйрө, мамлекет бул чөйрөдө өзүнүн жашоосундагы коргонууну, коопсуздукту, башка мамлекеттер менен болгон мамиле, аймак, ички иштер жана анын субъекттеринин ишин укук жактан камсыз кылуу маселелеринин чечет. Негизинен жарандардын негизги саясий укуктары менен эркиндиктери административдик саясий чөйрөдө жүргүзүлөт.

Бул чөйрүнүн башка чөйрөлөрдөн айырмаланып, бир канча өзгөчөлүктөрү бар. Башкаруу органдарынын системасы борборлоштурулган мүнөзгө ээ. Кыргыз Республикасынын Өкмөтү административдик-саясий иш тармагында ар түрдүү ыйгарым укуктарды жүзөгө ашырышат.

Аларга төмөндөгүлөр кирет: Мамлекеттин кызыкчылыгын камсыздоо, өлкөнү коргоо жана мамлекеттик коопсуздукту камсыз кылуу, мыйзамдуулукту, жарандын укуктары менен эркиндиктерин камсыз кылуу, коомдук тартипти камсыздоо, кылмыштуулукка каршы күрөшүү жана аларды алдын алуу. Коомдук тартипти, инсандын жана коомдун коопсуздугун камсыз кылуучу жана кылмыштуулукка каршы күрөшүү боюнча

¹ Шерипов Н.Т. Административдик укук Б.2009- 348 б.

аткаруучу - тескөөчү милдеттерди жүзөгө ашыруучу мамлекеттик куралдуу укук коргоо органы болуп Кыргыз Республикасынын ички иштер органдары эсептелет.

Кыргыз Республикасынын Тышкы иштер министрлиги Кыргыз Республикасынын тышкы саясий чөйрөдөгү аткаруучу - тескөөчү иш милдеттерин аткаруучу борбордук мамлекеттик башкаруу органы болуп саналат жана дипломатиялык кызмат органдарынын бирдиктүү системасын жетектейт. Кыргыз Республикасынын Адилет министрлиги иштин белгиленген чөйрөсүндө мамлекеттик саясатты иштеп чыгуу жана турмушка ашыруу ошондой эле адам укуктарын жана эркиндиктерин коргоо, соттук, эксперттик, адвокаттык, нотариустук жана башка иштер чөйрөсүндө функциялардын аткарылышын камсыздоочу жана ишке ашыруучу ошондой эле юстиция органдарынын ишинин негизги багыттарын жүргүзүүчү орган.²

Азыркы мезгилде мамлекетти башкарууну уюштуруу мындан сырткары мамлекеттик жөнгө салуу ченемдер менен, мамлекеттик каттоо менен жана лицензиялоо, сертификациялоо формалары менен ишке ашырылат.

1) **Мамлекеттик жөнгө салуу ченемдер:** Мамлекеттик кызмат, мамлекеттик кызмат орундары

2) **Мамлекеттик каттоо:** юридикалык фактыларды укуктук жактан бекемдөө же кандайдыр бир фактылай жагдайларды күбөлөндүрүү, КР мыйзамдарында жарандык абал актыларын мамлекеттик каттоо, юридикалык жактарды жана жекече ишкерлерди каттоо, менчик укугун, чарба жүргүзүүчү жана оперативдүү башкаруу укуктарын, кыймылсыз мүлк бүтүмдөрүн ж.б каттоо каралган.

3) **Лицензиялоо:** бул аткаруу бийлик органдарынын ишканалардын, мекемелердин жана уюмдардын, ошондой эле ишкердик иш жүргүзүшкөн жеке жактардын иштин айрым бир түрлөрөн жүзөгө ашыруусуна берген атайын уруксаты.

4) **Сертификациялоо:** бул кайсыл бир продукцияны белгиленген талаптарга ырастоосу. Сертификация 2005-жылдын 30-декабрындагы № 639 Продукцияны милдеттүү сертификациялоону өткөрүүнүн эрежелери жана тартиби жөнүндөгү жобого ылайык жүргүзүлөт.³

Сертификация төмөнкүдөй максаттарда жүзөгө ашырылат:

- КРдын бирдиктүү товардык рыногундагы уюмдардын жана ишкерлердин иши үчүн, ошондой эле эл аралык экономикалык, илимий-техникалык кызматташтыкка жана эл аралык соодага катышуу үчүн шарттарды түзүү;

- продукцияны компетенттүү тандап алууда керектөөчүлөргө көмөк көрсөтүү

- керектөөчүнү даярдоочунун (сатуучунун, аткаруучунун) жазгырма иштерин коргоо.

- айлана-чөйрө, жашоо, өмүр жана мүлк үчүн продукциянын коопсуздугун контролдоо;

- даярдоочу билдирген продукциянын сапатын көрсөткүчтөрүн ырастоо;

Башкаруу методдорунун ичинен экономикалык чөйрөдө, илим, билим берүү, саламаттык жана башка жакта да пайдаланылуучу мамлекеттик заказдар мааниге ээ болууда. Мамлекеттик башкаруунун функциялары, формалары жана методдору дайыма өнүгүүдө болуп, башкаруу чөйрөсүнүн ишинин натыйжалуулугун жогорулатуу максатында өркүндөтүлүп турууга тийиш.

Укуктук ченемдик актылар:

1. Кыргыз Республикасынын Конституциясы 27.06.2010.

2. Кыргыз Республикасынын Административдик жоопкерчилик Кодекси 16.02.2015 №33.

Адабияттар:

1. Шерипов Н.Т. Административдик укук Б.2009
2. Алымкулов С.А. Административное право КР. Бишкек., 2001.
3. Габричидзе Б.Н. Российское административное право: Учебник для вузов. М., 1998.
4. Коренев А.П., Административное право России: Учебник: В.3 ч. М., 1996.
5. Тимошенко И. В. Таможенное право России. Учебное пособие. - Ростов Д.Феникс, 2002.

Рецензент: ю.и.к., доцент Кармышаков М.А.

² КРнын Конституциясы 27.06.2010. ст 67.

³ Шерипов Н.Т. Административдик укук Б. 2009, 349-350 бет.